

University of Groningen

Netwerk tussen overheid en ziekenhuis

Windig, Adrianus Jan

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
1987

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Windig, A. J. (1987). *Netwerk tussen overheid en ziekenhuis: een studie naar de institutionaliseringsproces van een samenwerkingsverband van ziekenhuizen op het meso-niveau van de gezondheidszorg*. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

SAMENVATTING.

In dit proefschrift wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de ontwikkelingsgang van de VZGD/AZ, een regionaal samenwerkingsverband van de ziekenhuizen in de provincies Groningen en Drenthe. Door middel van bronnenanalyse en interviews is diepgaand inzicht verkregen in de factoren die van invloed zijn op het ontstaan en de functionering van strategische interorganisationele samenwerking van ziekenhuizen onder condities van toenemende overheidsinvloed en krimpende middelen.

Sedert het begin van de jaren zeventig hebben zich in de Nederlandse gezondheidszorg een aantal fundamentele wijzigingen voorgedaan die voor een groot aantal besturen en directies van ziekenhuizen aanleiding zijn geweest zich in regionaal interorganisationeel verband te bezinnen op de strategische en institutionele positie van hun organisatie. Zo ontstaan op diverse plaatsen grotere en kleinere regionale samenwerkingsverbanden van ziekenhuizen en andere intramurale gezondheidszorgorganisaties. De belangrijkste oorzaken daarvoor kunnen gevonden worden in de steeds grotere invloed van de overheid op het functioneren van de gezondheidszorg en de algemene economische depressie die met name voor de ziekenhuizen omvangrijke bezuinigingen met zich meebrachten.

De toenemende overheidsinvloed uit zich door middel van een omvangrijke en ambitieuze wetgeving op het gebied van planning van voorzieningen, bevordering van samenhang op bestuurlijk, directioneel en operationeel niveau van gezondheidszorgorganisaties in regionaal verband en een sterk beperkend financieel beleid. Voorts staat de landelijke overheid daarbij een decentrale beleidsvoering voor ogen. Belangrijke planningsbevoegdheden zullen worden overgedragen aan provinciale en gemeentelijke overheden. Als gevolg van deze beleidsintenties en anticiperend op de mogelijke (negatieve) consequenties voor de onbelemmerde toestroom van hulpbronnen vinden ziekenhuizen het raadzaam zich te nestelen in regionale netwerken.

In deze studie is getracht het ontstaan en de verder ontwikkeling van zo'n samenwerkingsverband te beschrijven en te evalueren vanuit een institutionaliseringsperspectief en een politiek-economische netwerkperspectief.

In hoofdstuk 2 vindt een beknopte verkenning plaats van de theorievorming inzake interorganisationele samenwerking en coördinatie. Een overzicht wordt gegeven van bestuderingswijzen, definities, typologieën en dimensies van netwerkonderzoek. Geconcludeerd wordt dat het fenomeen 'interorganisationele samenwerking' complex, dynamisch en gevarieerd is en dat de theorievorming rond dit fenomeen een integrerend kader ontbeert.

in hoofdstuk 3 wordt vervolgens een heuristisch onderzoeksmodel ontwikkeld aan de hand van theorievorming over de institutionalisering van sociale fenomenen. Voor een belangrijk deel wordt daarbij 'geleund' op het institutionaliseringsparadigma van Peper die aan aantal belangrijke voorwaarden voor institutionalisering identificeert. Te noemen zijn:

- a) de mate waarin actoren zich herkennen en verenigen onder een gemeenschappelijk ervaren probleem, een gemeenschappelijke waarde of doelstelling;
- b) de mogelijkheid van communicatie en interactie tussen deze actoren;
- c) de mate waarin aan een specifiek initiatief maatschappelijke steun wordt verleend.

Voorts wordt in dit hoofdstuk aandacht besteed aan de samenhang tussen institutionalisering, legitimering, ideologie en machtsverhoudingen.

Omdat de theorievorming rond institutionalisering nog weinig toegepast is op concrete fenomenen als organisaties of netwerken en 'inhoudsarm' is, bestond behoefte aan een meer inhoudelijke theorie over het functioneren van organisaties in interorganisatieel verband. Aansluiting is gevonden bij de theorievorming van Benson die netwerken analyseert als politieke economieën. Benson postuleert dat organisaties primair geïnteresseerd zijn in de onbelemmerde toestroom van essentiële hulpbronnen als geld en domeinerkenning. Interorganisationele samenwerking wordt daarom sterk geconditioneerd door de mate waarin het netwerk functioneel is voor de verwerving en bescherming van deze hulpbronnen voor de individuele organisaties. De ontwikkelingsdynamiek van het onderzochte netwerk kan hiermee in belangrijke mate beschreven en verklaard worden.

In hoofdstuk 4 wordt het beleid van de landelijke overheid met betrekking tot de algemene ziekenhuizen beschreven over de periode 1970 tot 1985. Geconcludeerd wordt dat de landelijke overheid zich steeds sterker heeft gericht op bezuiniging en dat van een weloverwogen herstructureringsproces nauwelijks sprake is geweest. De effecten van het beleid zijn mager. Aan de opbouw van een adequate regionale infrastructuur is door de landelijke overheid weinig gerichte aandacht besteed.

In hoofdstuk 5 wordt op biografische wijze de ontwikkelingsgeschiedenis van de VZGD/AZ beschreven. Aandacht wordt besteed aan het proces van structurering van de interactie tussen de ziekenhuizen, de besluitvorming, de belangenproblematiek, de conflicten en samenwerkingen, de concrete gedragingen van de diverse ziekenhuizen, de reacties op het landelijke overheidsbeleid en de externe relatievorming.

Aan het einde is in beknopte vorm weergegeven welke resultaten de interviews met de betrokken interne en externe netwerkactoren hebben opgeleverd. Hieruit doemt een 'dualistisch' beeld op over de VZGD/AZ. Het functioneren van het netwerk wordt enerzijds sterk aangevochten, anderszijds echter is er duidelijk oog voor de positieve functies en de potentiële mogelijkheden voor de ontwikkeling van regionaal ziekenhuisbeleid.

In hoofdstuk 6 vindt een uitgebreide evaluatie plaats van de biografie van de VZGD/AZ. Nagegaan is in hoeverre in de ontwikkeling van het netwerk op meso-niveau is voldaan aan voorwaarden voor institutionalisering en in hoeverre verklaringen daarvoor te geven zijn vanuit de politiek-economische hulpbronnentheorie. De evaluatie van deze materie is geordend aan de hand van vier organisatiekundige dimensies. Deze dimensies zijn:

- a) de legitimerende dimensie;
- b) de strategische dimensie;
- c) de structurerende dimensie;
- d) de operationele dimensie.

Vastgesteld wordt dat het netwerk zwak geïnstitutionaliseerd is als 'eenheid van besturing', op collectief niveau weinig werkelijke bindingskracht heeft ontwikkeld en dat de besluitvorming alleen functioneert als er sprake is van verruiming van hulpbronnen. Sterker geïnstitutionaliseerd is het netwerk als forum voor interactie en meningsvorming. Deze forumfunctie vertoont echter ook zwakke plekken omdat het netwerk geografisch een groot bereik heeft. Informatie waar alle leden in geïnteresseerd zijn is betrekkelijk schaars. Een belangrijke factor in de continuïteit van het netwerk wordt gevormd door het centrale Bureau.

In hoofdstuk 7 tenslotte worden, op basis van de voorgaande analyse, de contouren geschetst van verschillende beleidsscenario's voor de VZGD/AZ. Onderscheiden worden 1) het status quo-scenario, 2) het liquidatie-scenario, 3) het hiërarchie-scenario en 4) het service-scenario. De kern van de gedachte bij deze scenario's is dat noch verdergaande hiërarchisering, noch liquidatie van het netwerk geïndiceerd zijn, maar dat het netwerk zich meer moet toespitsen op de versterking van het servicepotentieel van haar centrale apparaat ten behoeve van de aangesloten organisaties.